

Archeologie. Věda, která nemusí vědou zůstat.

V posledních dvaceti letech také v České republice dochází k postupnému vyhraňování dvou podob archeologie. Archeologie jako vědy, která prostřednictvím poznávání různě vzdálené minulosti usiluje o lepší pochopení světa, v němž dnes žijeme. Na straně druhé se archeologie čím dál tím více stává servisem stavebních firem, na základě jejichž požadavků, a tedy ve jménu veřejného zájmu a platné legislativy, provádí záchranné archeologické výzkumy. Archeologie je zde v pozici služby a její činnost vymezuje dohoda o provedení záchranného archeologického výzkumu. Nejdůležitějšími faktory jsou přitom čas a peníze. Ovšem i takové výzkumy musí přispívat k poznání minulosti, jinak postrádají smysl.

V současné době je připravována novela archeologické části zákona o státní památkové péči č. 20/1987Sb. Tato novela může na dlouho ovlivnit to, zda archeologie bude spíše vědou, usilující o soustavné poznání minulosti, nebo zaměstnáním konaným z důvodů značně odlišných.

Akademické instituce jsou si vědomy závažnosti této debaty a právě to je důvodem k tomu, abychom diskutovali o problémech základního směřování našeho oboru na akademické půdě a pokusili se definovat názor, který by mohl být slyšen těmi, kdo novou legislativu připravují, jako jsou zejména Ministerstvo kultury ČR, Akademie věd ČR a její Archeologické ústavy, v. v. i. „Národní památkový ústav a v neposlední řadě ti z našich kolegů, kteří při své účasti v poradním orgánu ministra kultury ČR pro přípravu nové legislativy mohou nechat zaznít argumenty, na kterých se shodneme.

Z tohoto důvodu si Vás dovoluujeme pozvat na Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy, kde Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou ve spolupráci s Ústavem archeologie a muzeologie Masarykovy univerzity v Brně a Katedrou archeologie Západočeské univerzity Plzeň pořádají diskusi na téma:

Archeologie. Věda, která nemusí vědou zůstat.

Diskuse se koná v pátek 8. 4. 2011 v 10:30 v Zelené posluchárně v Celetné 20

Teze zasedání:

Archeologie je věda, která zkoumá lidské dějiny prostřednictvím archeologických pramenů. Je vědeckou činností prováděnou na neziskovém principu a regulovanou ve veřejném zájmu. Smyslem regulace terénních archeologických výzkumů je rovnoměrné zabezpečení archeologických terénních výzkumů po celé ČR. Výsledky terénních archeologických výzkumů a archeologické nálezy jsou veřejným statkem.

Archeologické dědictví sestává z dokladů a pozůstatků lidské činnosti, které nesou nepsanou (neliterární) informaci o minulosti. Tyto doklady mohou být hmotné i nehmotné a movité i nemovité povahy. Všechny prvky archeologického dědictví jsou nositeli památkových hodnot i nedílnou součástí krajiny a sídel a specifickým způsobem spoluvytvářejí jejich ráz. Archeologické dědictví se vyskytuje na území celé ČR, s výjimkou území v minulosti vytěžených až na předčtvrtohorní podloží. Hlavním úkolem památkové péče je dbát o ochranu archeologického dědictví, předcházet jeho ničení, zabraňovat jakýmkoli nezákonným vykopávkám a nezákonnému odstraňování jeho součástí, prováděnému například pomocí detektorů kovů.

Archeologické nálezy jsou součástí kulturního dědictví ČR. Jsou nenahraditelným pramenem dějinné informace o člověku, jeho kultuře a jeho vztahu k životnímu prostředí od počátku jeho vývoje až do současnosti. Původně se vyskytují v zemi, na zemi i nad zemí, na souši i pod vodou. Mohou být

zkoumány hlavně nebo výlučně archeologickými metodami. Archeologické nálezy mohou být movité nebo nemovité. Archeologické nálezy a jejich soubory i vazby, kterými jsou propojeny mezi sebou a se svým okolím, jsou součástí archeologického dědictví bez ohledu na to, zda již byly či ještě nebyly objeveny a identifikovány.

Terénní archeologický výzkum je metodou vědeckého poznání minulosti našeho území a jeho obyvatel, prostředkem záchrany a nástrojem ochrany archeologického dědictví. Z hlediska památkové péče je archeologický výzkum krajním řešením, oprávněným tam, kde se archeologické prameny nepodaří dostatečně ochránit před budoucím zničením například stavební činností.

Samostatnou kapitolu tvoří programový archeologický výzkum, opírající se o přesvědčivě zdůvodněný badatelský zájem, doložený příslušným programem.

Terénní archeologický výzkum zpravidla způsobuje nenávratný zánik částí archeologického dědictví, které jsou tímto výzkumem zasažené, a je proto ze své podstaty neopakovatelný. Z hlediska této odpovědnosti se provádí na neziskovém principu a jeho výsledky jsou veřejným statkem.

Neziskový princip je charakteristický i pro činnost organizací oprávněných k provádění archeologických výzkumů. Pojem “nezisková” nebo “nelukrativní” organizace označuje skutečnost, že činnost a hlavní funkce organizace spočívají v zajišťování obecně (veřejně) prospěšné aktivity. Pokud tato organizace provádí vedlejší podnikatelské činnosti, nesmějí probíhat na úkor hlavní vymezené činnosti. Dochází-li při těchto činnostech k zisku, nerozděluje se ve prospěch organizace, ale slouží ve prospěch programů hlavní činnosti. Tato pravidla platí obecně pro celý neziskový sektor.

Na diskusní setkání si Vás dovoluji pozvat

doc. Martin Gojda
prof. Jan Klápště
prof. Jiří Macháček
prof. Zdeněk Měřínský
doc. Miroslav Popelka
doc. Pavel Vařeka